

II. tečaj V četrtek 5. mal. serpana. 1. list
1849. II. polovice.

Barkica.

(O prvem godu Vedeža.)*

Ma bregu kamnitnim,
Od vsih zapušena,
Je barkica stala
Domačiga imena:
Jadrila in vesla
So križem ležale,
Odtokla vodica
Iz puste je skale.
In dan se napoči,
Privabi vodice
Nazaj spet iz krilā
Dobrotne zemljice.
Kak virčki vrejo!
Kak kamenje mine!
Vse giblje in ziblje
Se proč od brežine.
Ze barkica plava
Od pustiga prōda,
Kermila polasti
Se volja narōda.
Odrine v globōko,
U noči viharu,
Se barkica ziblje
Prot ločici varni. —
Kak burja razsaja
In tepe valovje!
In barkico meče
Med studno skalovje!

Kak morje se pēnil
Kak vode veršijo
In barkici novo
Pogubo protijo!
Al že kraj bliši se
Zazeljene sreče;
Ze zorja slovanska
Nasprot ji leskeče!
Ze glasi domači
Nasprot ji šumljajo!
Ze Slave banderca
Nasprot ji vihljajo!
Oj mili mladenčki!
Na noge planite,
In barkici slavni
Na pomoč hitite!
Poprimite vesla,
Mirite vetrove,
In z združeno silo
Krotite valove!
Kmal' boste prispeli
Do rajskiga kraja,
Ze milena Slava
Roko vam podaja!
Tam boste zapeli,
Krog mamice zbrani
Otete, zmagavno:
„Hej Slovani!“

Detomil.

*) Ravno je leto, odkar je začel Vedež na svitlo izhajati.

Huda ura.

(Povést.)

France je šel v oddaljen gojzdiček po jagode. Ko jih je bil že precej nabral in se nabiranja že naveličal, nastopi zopet pot proti domu. Ko je bil še komej na pol pota, se na enkrat pekoče solnce skrije, črni debeli oblaki se privlečejo in celo nebo črno temno preprézejo. Močen veter zdaj prihrumi in od deleč za goro strašen grom debelo buči. Ptíci strahotno po gojzdu ferfrajo in po skalah lukenj ísejo. Strašna ploha se zdaj vlije, gromí in bliska se na vse križe. — Fantiča velika strahota obide. De bi ne bil preveč moker, stopi naglo v votlino stariga hrasta, ki je ravno pri poti stal. Gromenje prihaja žmeram terši in bližji. — Ko se France ves plašen v votlini pri miru teši in glasno moli, sliši na enkrat od deleč zavpiti: „France, pojdi, pojdi berž sem!“ — France skoči hitro iz votline in izpod hrasta, se ozre okoli sebe, kdo de bi klical, in — tresk! — je trešilo in vbrisalo v hrast, de so špevte okoli in okoli strašno odletele. Zarjovito zabuči grom, zemlja se trese pod fantičevimi nogami. Vse je v ognji in dimu! — Francetu se pa vender, hvala Bogu, ni nič žaliga zgodilo. Hvaležen zdaj povzdigne svoje ročice rekoč: Hvala ti bodi, o dobri Bog! ti sam si me poklical, de sim zdaj še živ. Pa čuj — glas se še dalje sliši: France! France! kje si vender, ali me nič ne slišiš? France zdaj za glasam dalje gre in staro ženo dobí, ki je po gojzdu sem in tje hodila in klicala. Tukaj sim, odgovori France, kaj mi hočete? Saj tebe ne kličem, pravi žena, jez le našiga maliga Franceta tu išem, krave je pasel, zdaj je pa že kam pod streho šel, domu bi ga rada imela. Zdaj prigo-mazi tudi mali France iz semrečja vun. Poprejšnji France se še zdaj ves trese. Hitro pripoveduje, kako je bil streli in tako smerti otet. — Ko bi ne bili prišli vi vašiga Franceta tu sem iskat, pravi ženi, bi bil jez zdaj gotovo strašno od strele vbit; mislil sim, de me je sam Bog klical. — Pač de, nobedin drugi,

reče žena vsa zavzeta, Bog te je rešil, Bog je tako hotel, de sim ravno takrat klicala, in tako tvoja rešnica bila. — Vsi skupej zdaj dobriga Boga hvalijo za čudno ohrano! —

Ne hodite, otroci! ob hudi uri nikoli pod visoke in košate drevesa pod streho, boljši je, če se pod milim nebam vležete in se močiti pustite. Koliko ljudi je že pod drevjem ali pa v begu strela zadela in vabila. —

A. Praprotnik.

Zasáčeni duhovi.

(Povest.)

V neki fari na Dolenskim je vmerl bogat kerčmar. — Zvečer po pokopu se je skoraj cela vás v hišo pokojniga sošla, v zveličanje njegove duše sveti roženkranc molit. Kar na enkrat se v bližnji spavnici duri odpró in zopet zaloputnejo, de se vse strese. Vsi vtihnejo. Stari in mladi, hlapci, dekle in otročaji vrat išejo. Vsaki hoče od družiga urniši biti. Tudi prestrašena vdova s svojimi hčeramí za njimi cedi. Strahú komaj hišne velike vrata zaklene. Ne upa si domú. Pri sosedu s hčeramí prenočí.

Drugi dan po celi vasi strašna novica gromi, de se kerčmarjeva duša povračnje. Tudi k gospodu fajmoštru nekaj možkih in ženskih lahkovernežev s poročilam pride, de v kerčmi straši. — Zastonj si prizadevajo, babjoverce prepričati, de duši, bodi si srečna ali nesrečna, ni pripušeno, kraja odločbe zapustiti, in se v podzemeljske kraje verniti.

„Nisim li slišala grozniga ropotanja“ pravi neka stara mamka „ko je moj mož vmerl?“

„V Biščenovi hiši je tudi lani strašilo!“ terdi druga.

„Pri moji veri!“ povzame neki fantalin „jez sim vidil pokojniga Fergulca v rjuhi po pokopališu hoditi.“

„Slišijo gospod“ se posili cerkovnik „uni dan, ko sim šel o pol dvanajstih uro navijat, ki jo je bil veter vstavil, zagledam procesijo“ — —

„Tiho bodi, búdalo!“ se serdé fajmošter. „Ali si tudi ti kak babjovernik? — Drevi boš ravno ti sv. rožen-

kranc naprej molil. Zapovem ti pak, de prej vse vrata zapreš, de duh v stanico priti ne more.“

Vsi so se razšli. Noč pride. Dosti ljudi se na kraj strahu zbere. Cerkovnik zapre vse hišne duri proti dvorišu in ključ v žep (aržet) vtakne. Moli sv. roženkranc naprej, drugi za njim. — O joj! kmalo prične na diljah ropotati, de se prah in mavta doli vsipljeta. — Strahopezdljivi cerkovnik nima časa, vrat odklepati. Rajši odpre okno, pod katerim je ravno klečal, in šine vun, ko bi ga bil z mokro cunjo zapodil. Se ve, de so jo tudi drugi za njim brisali, dokler nobeniga v hiši ni bilo.

Kako so se še le drugi dan cerkovnik in drugi pričujoči šopirili, kako so terdili, de se duša pokojniga kerčmarja resnično povračuje, si bo lahko vsak mislil. Tudi nekterim pametnim možem so se bili začeli lasje po koncu vzdigovati. Saj so vender obóje vrata zaperte bile! —

Gospod fajmošter zdaj ondukajšnjiga učitelja in dva pametna moža k sebi pokličejo. Ti se nekaj časa med seboj pogovarjo. Cerkovniku pak vkažejo, de more prihodnji večer zopet sv. roženkranc moliti, in de ne smejo ne on, ne drugi nikakor zbežati, naj se zgodi, karkoli hoče. Sleparija mora na dan priti.

Noč se napravi. Od radovednih ljudi se hiša tare. Komaj prične cerkovnik moliti — vstane na diljah strašin ropot, kakor de bi bil sodni dan. Čuti (slišati) je bilo doli, ko de bi se kaki trije ali štirje metali. — Zdaj nekaj po stopnjicah (štengah) zagromí.

„Dajte luč!“ kriči na vse gerlo na diljah učitelj.

Cerkovnik spozna učiteljev glas, in sveti naprej. Cela truma gre za njim. In — o groza! — vsi zagledajo nepokojniga duha, tode s telesam obdaniga duha nekiga postopača, ki se je bil v naglosti bega, od učitelja in mož zasaden, po stopnjicah doli zgrohal.

„Tu imamo pa še dva ptička“ se učitelj na diljah oglasi. „Le po nju, možjé!“ Vsi gredo po štengah gori. Spoznali kmalo so dva druga malopridneža. Velik hrup vstane. Malo je manjkalo, de ju togote niso raztergali.

Pokazalo se je, de so vedili zanikerniki še pred večerom se na dilje splaziti, in v prazno žitno skrinjo skriti se, iz ktere so potim lahko pobožne, tode lahkovrne ljudi v hiši o zapertih durih plašili. —

Vsi trije so bili po vrednosti kantonski gosposki priporočeni. Ta jih o priliki v vojaški stan spravi. Lani so bili neki na Talijanskim ali Laškim. Zdaj so pa mende na Ogerskim. Tam naj po volji Madžarje plašijo, in s puškami ropotajo, kar se jim bo prav dobro pristojalo, in za kar jim bomo gotovo veliko hvalo vedili.

Bernard Tomšič.

Zvesti pes.

(Povest.)

Kupec, ki je srečno svoje opravila v daljnim mestu dokončal; se poda na pot proti svojimu domu. Težko mošnjo polno denarjev, samih tolerjev in dvajsetic, ki jih je bil za svoje blago potegnil, opase okoli sebe, se vsede na konja in vesel jaha svojo pot, spremljan od svojiga psička, ki veselo okoli njega skaklja. Na poti se primeri, de ga začne huda žeja mučiti. Stopi raz konja, ga k prvemu drevesu priveže, in se podá k bližnjimu vrelcu, ki ga s svojim šumlanjem vabi, si žejo ogasiti. Mošnja pa, ki jo okoli sebe pripasano ima, mu brani se do tal pripogniti in studenec piti, zato jo odpaše in zraven sebe v travo verže. Psiček, tudi žejin, nasleduje gospoda in se zraven mošnje na tla vleže. Ko se gospod napije in hoče h konju iti, začne psiček cviliti, okoli gospoda skakljaje mu dalej iti braniti, in na vso moč lajati, kakor de bi ga hotel nekaj pozabljeniga opomniti. Gospodu se tega lajanja in cviljenja že zadosti zdi, zagrabi krepelo in ga za psam zadržvi. Potem se na konja vsede in dalje jezdi.

Pes leti nazaj k mošnji in jo skuša v gobčku za gospodam nesti, ali pretežka je; ne more je še perzdigniti. Naglo teče zopet do svojiga gospoda, se pred konja vstavi in laja, de skora gospod dalje ne more. Zopet leti nazaj k mošnji, jo premikuje in poskuša odnesti. Nič ne opravi. Zdaj

pa zopet h konju pridši se vanj zažene in ga začne gristi. Gospod misli de je pes stekel, vzame pištolo v roko in ga hoče vstreliti. Ali k sreči ga le ostreli, tako de se komaj nazaj do mošnje vleče, pot s svojo kervjo zaznamovaje. Gospod misleč, de mu bo kmalo tudi konj stekel, ker ga je pes vgriznil, kteriga je stekliga mislil, konja k bližnjemu potoku pelje, mu rano izmit. Zdaj se gospodu dozdeva, de je nekako bolj lohak od pred, da dolgo se ne zrajta od kod de to pride. Kar — o strah in groza! — pogreši mošnjo, v kateri je bilo skoraj pol njegoviga živeža. Berž verne konja nazaj. Ali le slabo je za kraj vedil, kjer je vodo pil. Meni nič, tebi nič gre ob kervavih kapljicah po poti. Čez nekaj časa zasliši stok. Gre bliže in vidi za germam svojiga ostreljeniga psička zraven mošnje ležati. Milo pes gospoda pogleda — in pogine. Solze so gospodu stopile v oči, ko je vidil, de je bil pes tako skerb, ga pozabljene mošnje opominjati. —

Marsikakimu človeku je ta psiček lahko zvestobe zgled.

Nace Dolinar.

Naglo pisati.

V neki Ljubljanski pisarnici je star pisavec, ki prav zložno piše, pa več spiše kot vsak drugi, ki mu teče roka, kot da bi maslo rezal. Kako je to? Tako le: Imenovani gospod dela 1) kratke tanjčice *), ki čerko s čerko vežejo, 2) dela zlo stoječe čerke. Mi delamo dolge tanjčice. Dalji ko so tanjčice, več časa potratiš. Ravno tako boš za spis s stoječimi čerkami manj časa potreboval kot z ležečimi, to je preveč nagnjenimi. Kdor s preveč ležečimi čerkami piše, dela kot tisti, ki naredi dva koraka naprej, eniga pa nazaj. Poverh s kratkimi tanjčicami in stoječimi čerkami pisaje veliko manj prostora, tedaj tudi manj popirja porabiš. Tiskar s svojimi stoječimi pismenkami to, kar mu ti na celo polo spišeš, na pol pole postavi.

Nekteri pravijo, da je pisanje staroversko, če čerke

*) Tanjčice, Haarstriche; debelice, Schattenstriche.

preveč po koncu stojé. Daj čerkam le novo (zdajno) podobó, boš vidil da ni res. Ni prijetnišiga pisanja, in pa kako lahko se bere! Kdor se pisati še le vadi, naj tega iznemar ne pustí. Kdor se je že do terdiga navadil, se težko drugači navadi.

Dober svèt nikoli preplačan.

Trinog *) Dionizi je šel enkrat na terg, kamor je bil vsak svojo robo na prodaj prinesel. Tam dobi nekiga modroslovca, ter ga vpraša: „Kaj pa Vi prodajate?“ — „„Pamet““ mu odgovori modroslovec. „Koliko velja?“ ga Dionizi na dalje popraša. „„Šest sto drahem.““ Dionizi mu da denarje, in modroslovec mu pove te besede:

„„Kar koli delaš, pametno delaj in misli na kô nec.““

Te besede Dionizi potem dostikrat sam sebi na glas pripoveduje, ker so se mu vender predrage zdéle. Ko so po tem zoper njega kovarili, in njegoviga brívca pridobili, de mu o lepi priložnosti glavo odreže, se je zgodilo, de je Dionizi ravno spet ta izrek gonil, ko brivec k njemu pride. Pa kako se izdajavec pri téh besedah prestraši! Misli si, izdajstvo je trinogu znano, jaz sim pogubljen — pade tedej pred njim na kolena, obstoji hudobni namen, in prosi za svoje življenje. —

Zdaj spozna Dionizi, de pameten in dober svèt se nikoli preplačati ne more.

Umek.

Krivično blagó ne tekne.

Neki Gorenec hodi na Dolensko po vino in ga doma toči. Ko je bil že zlo obogatel, in ravno ladijo z vinam dobro naloženo po Savi tira, privleče veliko sivkasto mošnjo denarjev iz žepa in jih šteje. Potem skerbno zaveže in nekoliko v stran na sod položi, ter še v družiga sega. Kar skopec, ki se v zraku sém ter tje vozi, misleč, de je mlad zajíc, nad ladijo plane, zgrabi mošnjo s kljunam in visoko v zrak šine. Viditi pa, de se je goljufal, spusti mošnjo v vodo. Gorenec milo gleda; poslednjič pa pravi: O Bog! kakó si pravičen; kar sim za vodo dobil, si vodi

*) Trinog pomeni tukaj tirana.

dal. Kerčmar je namreč vinu tretjino vode dolival, pa v svojo nesrečo. Krivično blago ne tekne. . . . n.

Štiri strani neba.

Oče so šli z mladim sinkam s travnika, kjer so kosili, domu. Solnce je že zahajalo. Očē vprašajo: Nacek! ali veš, kako se pravi uni strani neba, kjer solnce zjutraj vzhaja? Nacek. Ne vem. Oče. Zapomni si tedaj: Strani neba, kjer solnce vzhaja, se pravi vzhod, vztok ali jutro. — Kjer solnce zahaja, vzhodu ravno nasproti, ti strani se pravi zahod, zapad, zatón ali večer. — Strani, kjer solnce o poldne stoji se pravi jug ali poldan. — Poldanu ravno nasproti pa je četerta stran neba, ki se ji pravi sever ali polnoč. To so očē z Nacetam tako dolgo ponavljali, dokler mu je v glavi ostalo.

Živo apno in nož zoper napenjanje živine.

Živo apno in nož, ki se mu pravi trokár, sta dva pomočka zlatiga denarja vredna, če poleti živino po zeleni, sirovi klaji napenja. Zdaj se bliža tisti čas. — Živo apno, raztopljeno v vodi, da je kakor mleko, in napeti živini v gobec vlito, prežene napenjanje, če že ni presilno naraslo. Potem pa pomaga imenovani nož, ki je v veliki slovenski pratiki léta 1848 popisán, katero Ljubljanska kmetijska družba na svetlo daje. S takim nožem se napeti vamp nabode, da po nožnici iz vampa vetrovi izfercé.

(Po Novicah.)

Smešnica.

Neki bébec vidi, de stari ljudje očali na nos nataknejo, kadar hočejo brati, tēr gre k očalarju in prosi očali za poskušnjo. Očalar mu da ene, on berž odpre neke bukve, pa ne more nič brati. „Té niso záme“ reče bedak, in prosi za druge. Očalar mu da druge, mu da tretje, pa le še ne more brati. „„Perjatelj““ — mu pravi očalar — „„morde pa vi še brati ne znate?““ — „No, ko bi pa jaz brati znal, ne bi vaših očal potreboval. — U.

Nenavadne besede v tem listu.

Brežina, iz besede „breg“, zemlja ob morji. — *Jadriło*, visoko drevo sred barke. — *Kermilo*, orodje, ki se z njim barke vladajo. — *Loka*, pomanjševavno ločica, kraj, kjer ladije ostajajo.